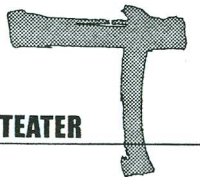

Kurtisaanid lähevad taevasse

TEATER

Sümbolikorduste ja kulumise sisse võiks kunstkultuur vaibuda, kui selles maagiline, nakatav alge puuduks. Seekordset «Traviata» lavastust hoidis suurel määral üleval orkester, mis psühholoogilise draama käänud täpselt ja tundlikult esile tõi.

Alexandre Dumas' «Kameeliadaami» süžee põhjal kirjutatud ooperi algne pealkiri oli «Armastus ja surm». Võiks olla «Armastus, surm ja ülestõusmine», siis oleks kõik öeldud. Poolilmadaam Violetta sureb lavastaja tahtel valges voodis nagu ausammas iseendale – püsti seistes, ingliivana valgete drapeeringute vahel, graatsiliselt ülalt tuleva helenduse poole sirutudes. Pisut varem kargavad samas voodis (kas Violette või hoopis lavastaja nägemuste kohaselt?) ringi punasilmsed kuradid.

Ingliaura ja kuradid räägivad sama selget keelt nagu ooperi iga tekstimotiivgi: et müüdav seksuaalsus on päh, et ainult lõpmatu passiivsus, askees ja

natused, haigus ja surm võivad seda lunastada. Ja niimoodi, mehe silmis ingli või kuradi märki kandes, on naine see, kes valikuid tehes vastutab, moraali loob ja üleval hoiab.

Mees jälgib mängu – hindab, mõistab hukka, annab andeks – ja kasutab vajaduste kohaselt. Violetta «mehed» sedasorti ongi – pisut infantiilne armuke Alfredo (**Vello Jürna**) ja rangest kohutumõistjast isalikuks andestajaks moonduv Georges Germont – Alfredo isa (**Rauno Elp**).

Kombekalt emotsionaalne

Maailmakirjandus on algselt tänaseni ohvraid ja salakavalaid, võimukaid ning seksuaalseid deemonnaisi täis. Kameeliadaami populaarsus põhines ilmselt sellel, et temas on kokku viidud armastuse maine ja taevane poolus.

Sümbolikorduste ja kulumise sisse võiks kunstkultuur vaibuda, kui selles maagiline, nakatav alge puuduks. Seekordset «Traviata» lavastust hoidis suurel määral üleval orkester, mis psühholoogilise draama käänud täpselt ja tundlikult esile tõi. Orkester täitis elusa «ainega» eriti tõhusalt auke, mida kohati lavategevuse staatika tekitas. Ooperi «tuumaks» on siiski Violetta roll ja psühhologiseeritud vokaal üldse. Viimane on asi, milles vokaaltehnika vajab liitlaseks karismaatilist emotsionaalsust.

Peaosatäitja **Elena Voznessenskaja** mängis täpselt ning

väljapeetult, rahuliku lavalise enesekindlusega tavapäraselt Violetta-kuju – habrast, passiivset ja allaheitlikku. Enam märtrit kui kirglikku olendit (aga nii Verdi nõudis: Violettat peab «laulma kirega»). Voznessenskaja jäi pigem kombekalt emotsionaalseks. Külalissolist valdab eriliselt «Violetta-häält» – allasurutud, otsekui ahistatud *pianosid*, jõuetut, kuid soojust tulvil helinat. Vokaalselt ühtlane ja veenev osatäitmine andis etendusele stabiilsuse ja lõi romantilise atmosfääri.

Vello Jürna näis end Alfredo Germonti rollis ebakindlalt tundvat (vokaalsed probleemid, lavatunnetus). Etenduse teiseks tugipunktiks sai Rauno Elpi mitmekülgsest karakteriseeritud ja lavaliselt loomulikult George Germont. **Alar Haaki** Gaston oli määratud kurba lugu koomikaga võrstsitama – aga mängis pisut üle. Hulk sümpaatselt lauldud kõrvalrolle (**Vaike Kiige** Flora, **Ain Angeri** Markii d'Obigny, **Teo Maiste** Doktor, **Rostislav Gurjevi** teener ja **Ülle Tundla** teenijanna) löid psühholoogilisele draamale delikaatse raamistikku.

Tänapäevasem «Traviata»?

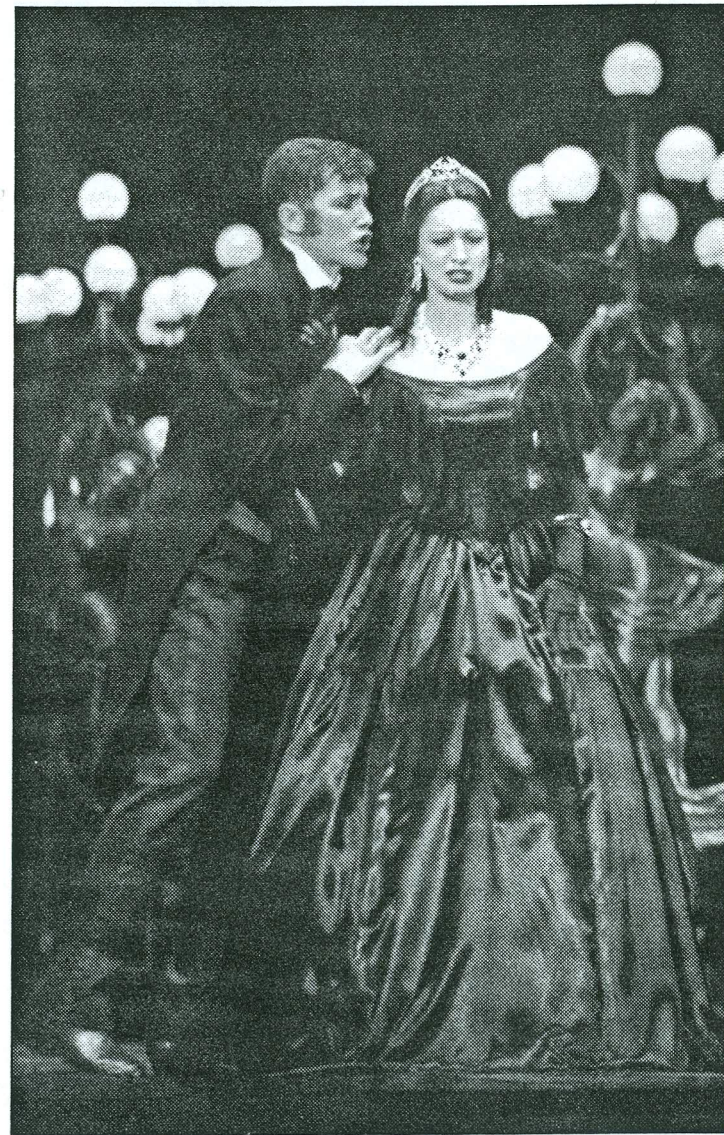
Lavastuse liikumisjoonis oli staatiline (palju fikseeritud postkaardipoose, vaataja poole pööratud «murelikud» seljad). Tegevus toimub ju inimhingedes. Kujunduseks oli romantiline, eelnevalt

Giuseppe Verdi
«La Traviata»
19. detsembril
Estonias.
Lavastaja
Neeme Kuningas,
dirigent Paul Mägi.

ja peeglid löid vajaliku ruumiillusiooni. Hiigelpuu II vaatuse armastusidüllil taustakujundina oli üsna pealetükkiv. Ja maskiballistseenis oli üldist lakoonilisuse taotlust silmas pidades ülekujutust. Üks asi on, mida mina ei oska mingi tinglikkuse või mingi tõeluse märksüsteemi sobitada – see on ooperi massistseenide halvasti mängitud võltselusus ja tuim tehisaer. Kas seda on üldse mõtet «lavastada»?

Kas Suur Ohvrimeelne Armastuslugu ei ole ehk juba moest ära läinud? Androgüüsus on praegu mehe-naise rolli küll hägustamas, aga armastus ja surm, patt ja lunastus tõmbavad ikka ligi. Ainult et tiisikuse asemele on tulnud tappev aidsihaius ja kameeliadaame edestab homoerootika (lähemad näited: sel aastal Soomet külastanud Hans Werner Henze ooper «Venus ja Adonis» või Helsingi Biennaalil mängitud John Corigliano «Aids Symphony»). Kindlasti tekitaks «Traviata» suurt furoori, kui selle ainest pisut tänapäeva olude järgi sättida.

«Estonia» lavastus järgis traditsiooni.

«La Traviata» tuumaks on poolilmadaam Violetta (pildil lätlanna Sonora Vaitce) roll.